

Shiraz-Beethoven.ir

”واژه سرود ظاهراً تحریف شده می‌سرود، همان سازی است که در بلوچستان پاکستان به آن ساروز (سارود) می‌گویند و در زبان فارسی به فچک یا غزک معروف است. در برخی از دیوان‌های شاعران قدیم ایران، برخی از متن‌های شور و برخی از رساله‌های موسیقی دوره‌ی اسلامی، نام این ساز به صورت های غزک، غزک، غچک (چک) و غیر آمده است و می‌توان فهمید که این ساز از سازهای رایج در ایران قدیم بوده است. در حال حاضر، تمرکز عمده‌ی این ساز در ایران فقط بلوچستان و منطقه سیستان است. سروز یا فچک مهم‌ترین و اصیل‌ترین ساز در موسیقی بلوچستان ایران است.”^۱

از حدود ۴۰ سال پیش به همت استاد بزرگ ساز سازی در ایران جناب آقای قنبری مهر، فچک‌های اصطلاحاً شهری ابداع و ساخته شدند. هدف از این کار به گفته‌ی آقای قنبری استفاده‌ی نوازندگان موسیقی

پیش درآمد

پیش درآمد قطعه ای است ضربی، که قبل از شروع درآمد می آید و به همین دلیل به آن "پیش درآمد" گفته می شود. رفتن به گوشه های اصلی، بیرون آمدن به موقع و در هم تیدن ریتم، از مشخصات عمده ی پیش درآمد محسوب می شود. پیش درآمد قبلاً ساخته شده و به همین دلیل با ضربی نوازی تفاوت دارد.

بعضی ها تصور می کنند تا قبل از درویش خان و رکن الدین خان مختاری پیش درآمد نداشته ایم و این فرم از موسیقی ایرانی را این دو استاد ابداع کرده اند. باید اشاره کرد که در همان زمان نیراین بحث در میان موسیقی دانانی همچون میرزا عبدالله و میرزا حسینقلی طرح شده بود.

گفته می میرزا حسینقلی به نقل از استاد دوامی:

"پیش درآمد، نوعی ضربی نوازی است که از سابقه طولانی برخوردار است و اگر نوازنده آوازها را به صورت ضربی بنوازد، یک پیش درآمد است."

نکته ی بسیار مهمی که در فرم پیش درآمد قابل ذکر است، پرده کردانی به گوشه های مهم ردیف است. این کار باید چنان نرم و یک دست انجام شود که گوش شنونده را آزار ندهد و با منطق پرده کردانی ردیف مغایر نیفتد.

پیش درآمد سازی در ضربهای گوناگون صورت می گیرد ولی بیشتر در ضربهای ساده است. ضرب های گوناگون در پیش درآمد های قدیمی استفاده شده، عبارتند از: ضرب های ساده، همچون دو ضربی، چهار ضربی، سه ضربی، و

ضرب های ترکیبی همچون دو ضربی، سه ضربی و ترکیب ضرب های ساده ترکیبی و گاهی ضرب های لنگ یا غیر متقارن که در داخل ضرب های ساده یا ترکیبی خودنمایی می کنند. تغییر این ضرب ها نباید وحدت پایه را مخدوش کند، چرا که هر پیش درآمدی یک دور ریتمیک دارد که امروزه ما به آن پایه می پیش درآمد، یا پایه می ضرب می گوئیم.

Shiraz-Beethoven.ir

☞ چهار مضراب

چهار مضراب از نخستین مراحل شروع به ردیف نوازی محبوب می شده و احیاناً چهار مضراب های اولیه مانند پایه های شان ساده و کوتاه و در میزان های دو ضربی ساده و ترکیبی اجرا می شدند. این فرم کوتاه چهار مضراب در لحظات مختلف ردیف نوازی تکرار می شده تا جایی که در لاله لای گوشه های آوازها و دستگاه ها به عنوان یک گوشه مستقل ملاحظه می شود مانند چهار مضراب حصار یا مخالف...

چهار مضراب از باب تنوع پایه ها، گردش ملودی در گوشه ها، در فضای موسیقایی امثال درویش خان، حبیب سماعی، ابوالحسن صبا... و با نمونه هایی از آثار اساتید هم عصر آنها خاصه ابوالحسن صبا تغییراتی یافت و نمونه های کامل تری در آثار بزرگان موسیقی شکل گرفت. گرچه چهار مضراب در سازهای مضرابی چون تار و سنتور جا افتاده تر و حتی نام چهار مضراب بر بنای چهار ضرب به سیم تار در موسیقی معاصر معنا شده؛ اما اساتید نوازنده و سازهای کشتی چون نی و کمانچه نیز، این فرم را به زیبایی و کارایی نواخته اند.

Shiraz-Beethoven.ir

- ۱- پیش درآمد شتی حمیب الله شردار ۱۶
- ۲- پیش درآمد شتی موسی معروفی ۱۸
- ۳- پیش درآمد ابو عطا موسی معروفی ۱۹
- ۴- پیش درآمد ابو عطا رضا محجوبی ۲۰
- ۵- پیش درآمد افشاری علی اکبر شننازی ۲۲
- ۶- پیش درآمد بیات ترک ابوالحسن صبا ۲۴
- ۷- پیش درآمد بیات ترک ابراهیم منصوری ۲۶
- ۸- پیش درآمد شور علی اکبر شننازی ۲۸
- ۹- پیش درآمد شور ابراهیم منصوری ۳۰
- ۱۰- پیش درآمد بیات اصفهان رضا محجوبی ۳۱
- ۱۱- پیش درآمد سه گاه حسین یاحقی ۳۲
- ۱۲- پیش درآمد سه گاه علی اکبر شننازی ۳۴
- ۱۳- پیش درآمد هایون علی اکبر شننازی ۳۶
- ۱۴- پیش درآمد چهار گاه حسین یاحقی ۳۸
- ۱۵- پیش درآمد ماهور روح الله خالقی ۴۰
- ۱۶- پیش درآمد ماهور موسی معروفی ۴۲
- ۱۷- پیش درآمد نوا ابراهیم آژنگ ۴۴
- ۱۸- پیش درآمد راست پنجگاه ابراهیم آژنگ ۴۶

$\text{♩} = 60$

۵

5

12

17

22

27

32

37

42

49

♩ = 50

10

7

13

21

26 بیات راجع

32 فرود

38

44

49

56

Detailed description of the musical score: The score is written in bass clef with a 2/4 time signature. It begins with a tempo marking of quarter note = 50. The piece starts with a diamond-shaped ornament. The first line (measures 1-6) includes a first ending bracket. The second line (measures 7-12) includes a repeat sign. The third line (measures 13-20) includes a second ending bracket with a '2' above it and a '5' above a group of notes. The fourth line (measures 21-25) includes a repeat sign. The fifth line (measures 26-31) is labeled 'بیات راجع' and includes a '4' above a group of notes. The sixth line (measures 32-37) is labeled 'فرود'. The seventh line (measures 38-43) includes a repeat sign. The eighth line (measures 44-48) includes a '4' above a group of notes. The ninth line (measures 49-55) includes a repeat sign. The tenth line (measures 56-60) includes first and second ending brackets labeled '1.' and '2.'.

$\text{♩} = 72$

۱۸

6

12

17

23

29

II 8vb

34

40

45

51